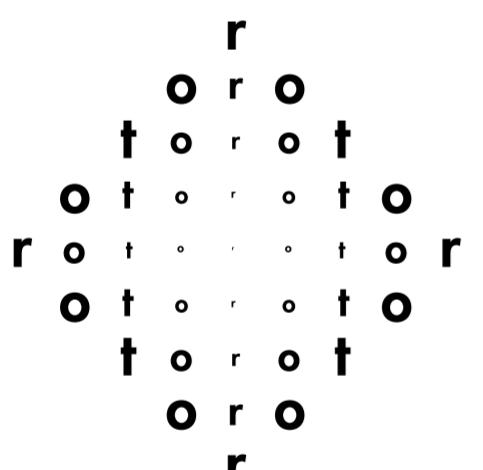

Durant el segle xx la poesia s'expandeix a tots els àmbits creatius i conquereix els dominis de la imatge i el so sota la bandera de la llibertat. Joan Brossa és sens dubte un dels autors que millor representa aquesta explosió de creativitat: un poeta que s'expressa en diversos formats —des de la poesia visual al teatre, passant pels poemes objecte, les sextines, els poemas transits o el cinema— i que ho qüestiona tot, comentant pel mateix llenguatge.

La xarxa al bosc, organitzada amb motiu del centenari del poeta català, vol oferir una mirada àmplia i necessàriament fragmentària de la galàxia de poetes que juntament amb Brossa van examinar enormement el camp d'expressió poètica i van influir en la resta d'àmbits creatius. El període de l'exposició —de 1946 a 1980— ve determinat per l'aparició a París del lletisme, que va organitzar la seva primera activitat pública el gener de 1946, i l'inici d'una dècada, la de 1980, en què Brossa començarà a ser àmpliament reconegut.

Entre aquests dos anys, poetes de tots els racons d'Europa i Amèrica exploren noves vies per fer dialogar la poesia amb les eines i els llenguatges del present. És també en aquest període quan es multipliquen els grups, revistes, festivals i plataformes que acaben conformant una xarxa gairebé infinita que traspassa fronteres i que fa circular poemes visuals, concrets i sonors en tota mena de suports, sovint efímers i de baix cost. L'exposició se centra en tots aquests suports no només per mostrar les creacions d'aquests poetes sinó també per fer evident els mitjans d'intercanvi de l'época i mostrar textos teòrics que ajuden a entendre els plantejaments que hi ha al darrere d'aquesta vasta producció.

L'exposició s'inicia amb el lletisme, el primer moviment d'avantguarda posterior a la Segona Guerra Mundial, que apostava per centrar-se en l'element mínim de l'escriptura: la lletra. Els lletistes, amb Isidore Isou al capdavant, es caracteritzen per una gran producció teòrica i especulativa, per una expansió cap a tots els gèneres, fins i tot el cinema —*Le film est déjà commencé?* (1951), de Maurice Lemaître, és un dels films fundacionals del moviment— i per una voluntat de transformació social i política. És, en certa manera, una frontissa entre les primeres i les segones avantguardes.

Un dels membres inicials del moviment lletista, François Dufrêne, fundarà l'ultralletisme i es convertirà en un dels pioners de la poesia sonora. Aquest gènere, nascut de la mà d'Henri Chopin i Bernard Heidsieck, uneix experimentació vocal i tecnologia per superar els

limits del llibre. Chopin, a més, és l'editor de la revista *OU*, una revista en paper sovint acompañada d'un disc i que suposa el primer altaveu de la poesia sonora internacional. Altres autors com Brion Gysin i Paul de Vree també destaquen en aquest gènere, no gaire diferent del text-sound, un gènere desenvolupat a Suècia per músics i poetes que feien servir l'estudi de gravació com a laboratori d'experimentació. La poesia sonora, doncs, afavoreix el canvi del llibre i el paper pel disc com a suport de difusió de la poesia, així com l'organització de festivals internacionals.

El moviment més internacional dels anys cinquanta i seixanta, però, serà la poesia concreta, que arriba a tots els rincóns del planeta gràcies a la seva voluntat d'assimilar els elements de la comunicació moderna, d'establir un contacte directe i ràpid amb el lector i de fer un retrat, sovint crític, de la realitat present. El llenguatge passa a tenir també un valor estètic i la disposició i la tipografia es converteixen en una nova sintaxi. El moviment neix simultàniament al Brasil i a Europa, de la mà del grup Noigandres (Augusto de Campos, Décio Pignatari i Haroldo de Campos) i Eugen Gomringer respectivament. A partir d'aquí s'hiafegeixen autors com Franz Mon, Ferdinand Kriwet, Salette Tavares, Richard Kostelanetz, Ian Hamilton Finlay, Mathias Goeritz, John Furnival i Mary Ellen Solt, entre molts altres. L'espacialisme de Pierre e Ilse Garnier, per la seva banda, aprofundeix justament en la idea d'entendre la pàgina com a espai on es poden moure les lletres i el text per trobar nous significats.

En tota aquesta galàxia, alguns personatges són sumarrant importants, no només com a poetes sinó també com a agitadors i teòrics, com ara Bob Cobbing, Fernando Millán, Edgardo Antonio Vigo i bpNichol. Aquests agents sovint són també cabdals a l'hora de crear els espais de trobada i els canals d'intercanvi, una qüestió fonamental en aquest circuit. A Catalunya, més enllà de Brossa, destaquen els dos autors que el van acompanyar en l'exposició de poesia concreta de Lleida de 1971: Guillem Viladot i Josep Iglesias del Marquet; a la resta d'Espanya, el membre de Zaj José Luis Castillejo, Elena Asins i Eduardo Escala, a banda de molts altres autors que per raons d'espai han hagut de quedar fora. Amb el pas dels anys, la poesia experimental —per fer servir un terme més general— anirà alimentant el món de l'art, fins al punt que l'art conceptual, que domina la dècada de 1970, es pot entendre com una revolta poètica per desmaterialitzar l'art i apostar per canals i suports senzills i efectius, com ja estava fent la poesia.

Us convidem, doncs, a perdre-us en aquest bosc i explorar-ne els racons. També a resseguir els diversos lligans entre els poetes, que sovint treballaven en col·laboració malgrat els quilòmetres de distància i que creaven, editaven i teoritzaven alhora. L'exposició es vol fer ressò de tot aquest magma sense rutes predeterminades ni àmbits tancats, ja que un dels fets singulars de la poesia experimental és justament la llibertat de moviments, els múltiples nivells de relació entre els autors i la gran dificultat per establir caselles i definicions clares.

LA RED EN EL BOSQUE JOAN BROSSA Y LA POESÍA EXPERIMENTAL, 1946–1980

**beba coca cola
babe cola
beba coca
babe cola caco
caco
cola**

c l o a c a

4

A lo largo del siglo xx la poesía se expande a todos los ámbitos creativos y conquista los dominios de la imagen y el sonido bajo la bandera de la libertad. Y sin duda uno de los autores que mejor representa esa explosión de creatividad es Joan Brossa: un poeta que se expresa en diferentes formatos —de la poesía visual al teatro, pasando por los poemas objeto, las sextinas, los poemas transitables o el cine— y que lo cuestiona todo, empezando por el propio lenguaje.

La red en el bosque, organizada con motivo del centenario del poeta catalán, desea ofrecer una mirada amplia y necesariamente fragmentaria de la galaxia de poetas que juntamente con Brossa ensancharon enormemente el campo de expresión poética e influyeron en los demás ámbitos creativos. El periodo de la exposición —de 1946 a 1980— viene determinado por la aparición en París del letismo, cuya primera actividad pública tuvo lugar en enero de 1946, y el inicio de una década, la de 1980, en la que Brossa empezará a ser reconocido ampliamente.

arranhaco

arranhissos

arranhancha

2

Entre ambos años, poetas de todos los rincones de Europa y América exploran nuevas vías para hacer dialogar la poesía con las herramientas y los lenguajes del presente. Es también durante ese período cuando se multiplican los grupos, revistas, festivales y plataformas que

acaban conformando una red casi infinita que traspasa fronteras y que hace circular poemas visuales, concretos y sonoros en todo tipo de soportes, a menudo efímeros y de bajo coste. La exposición se centra en todos estos soportes no solo para mostrar las creaciones de estos poetas sino también para hacer

que convidem, doncs, a perdre-us en aquest bosc i explorar-ne els racons. També a resseguir els diversos lligans entre els poetes, que sovint treballaven en col·laboració malgrat els quilòmetres de distància i que creaven, editaven i teoritzaven alhora. L'exposició es vol fer ressò de tot aquest magma sense rutes predeterminades ni àmbits tancats, ja que un dels fets singulars de la poesia experimental és justament la llibertat de moviments, els múltiples nivells de relació entre els autors i la gran dificultat per establir caselles i definicions clares.

Un dels membres inicials del moviment lletista, François Dufrêne, fundarà l'ultralletisme i es convertirà en un dels pioners de la poesia sonora. Aquest gènere, nascut de la mà d'Henri Chopin i Bernard Heidsieck, uneix experimentació vocal i tecnologia per superar els

limits del llibre. Chopin, a més, és l'editor de la revista *OU*, una revista en paper sovint acompañada d'un disc i que suposa el primer altaveu de la poesia sonora internacional. Altres autors com Brion Gysin i Paul de Vree també destaquen en aquest gènere, no gaire diferent del text-sound, un gènere desenvolupat a Suècia per músics i poetes que feien servir l'estudi de gravació com a laboratori d'experimentació. La poesia sonora, doncs, afavoreix el canvi del llibre i el paper pel disc com a suport de difusió de la poesia, així com l'organització de festivals internacionals.

El moviment més internacional dels anys cinquanta i seixanta, però, serà la poesia concreta, que arriba a tots els rincóns del planeta gràcies a la seva voluntat d'assimilar els elements de la comunicació moderna, d'establir un contacte directe i ràpid amb el lector i de fer un retrat, sovint crític, de la realitat present. El llenguatge passa a tenir també un valor estètic i la disposició i la tipografia es converteixen en una nova sintaxi. El moviment neix simultàniamente al Brasil i a Europa, de la mano del grup Noigandres (Augusto de Campos, Décio Pignatari i Haroldo de Campos) i Eugen Gomringer respectivamente. A partir d'aquí s'hiafegeixen autors com Franz Mon, Ferdinand Kriwet, Salette Tavares, Richard Kostelanetz, Ian Hamilton Finlay, Mathias Goeritz, John Furnival i Mary Ellen Solt, entre molts altres. L'espacialisme de Pierre e Ilse Garnier, per la seva banda, aprofundeix justament en la idea d'entendre la pàgina com a espai on es poden moure les lletres i el text per trobar nous significats.

En tota aquesta galàxia, alguns personatges són sumarrant importants, no només com a poetes sinó també com a agitadors i teòrics, com ara Bob Cobbing, Fernando Millán, Edgardo Antonio Vigo i bpNichol. Aquests agents sovint són també cabdals a l'hora de crear els espais de trobada i els canals d'intercanvi, una qüestió fonamental en aquest circuit. A Catalunya, més enllà de Brossa, destaquen els dos autors que el van acompanyar en l'exposició de poesia concreta de Lleida de 1971: Guillem Viladot i Josep Iglesias del Marquet; a la resta d'Espanya, el membre de Zaj José Luis Castillejo, Elena Asins i Eduardo Escala, a banda de molts altres autors que per raons d'espai han hagut de quedar fora. Amb el pas dels anys, la poesia experimental —per fer servir un terme més general— anirà alimentant el món de l'art, fins al punt que l'art conceptual, que domina la dècada de 1970, es pot entendre com una revolta poètica per desmaterialitzar l'art i apostar per canals i suports senzills i efectius, com ja estava fent la poesia.

Us convidem, doncs, a perdre-us en aquest bosc i explorar-ne els racons. També a resseguir els diversos lligans entre els poetes, que sovint treballaven en col·laboració malgrat els quilòmetres de distància i que creaven, editaven i teoritzaven alhora. L'exposició es vol fer ressò de tot aquest magma sense rutes predeterminades ni àmbits tancats, ja que un dels fets singulars de la poesia experimental és justament la llibertat de moviments, els múltiples nivells de relació entre els autors i la gran dificultat per establir caselles i definicions clares.

Un dels membres inicials del moviment lletista, François Dufrêne, fundarà l'ultralletisme i es convertirà en un dels pioners de la poesia sonora. Aquest gènere, nascut de la mà d'Henri Chopin i Bernard Heidsieck, uneix experimentació vocal i tecnologia per superar els

En toda esta galaxia, algunos personajes son sumamente importantes, no solo como poetas sino también como agitadores y teóricos, como Bob Cobbing, Fernando Millán, Edgardo Antonio Vigo y bpNichol. Estos agentes a menudo son también primordiales a la hora de crear los espacios de encuentro y los canales de intercambio, algo fundamental en este circuito. En Cataluña, más allá de Brossa, destacan los dos autores que lo acompañaron en la exposición de poesía concreta de Lleida de 1971: Guillem Viladot y Josep Iglesias del Marquet; en el resto de España, el miembro de Zaj José Luis Castillejo, Elena Asins y Eduardo Escala, además de muchos otros autores que por razones de espacio han tenido que quedarse fuera. Con el paso de los años, la poesía experimental —para utilizar un término más general— irá alimentando el mundo del arte, hasta tal punto que el arte conceptual, que domina la década de 1970, se puede entender como una revuelta poética para desmaterializar el arte y apostar por canales y soportes sencillos y efectivos, como ya llevaba haciendo la poesía.

evidente los medios de intercambio de la época, así como mostrar textos teóricos que ayudan a entender los planteamientos que subyacen en esta vasta producción.

La exposición se inicia con el letismo, el primer movimiento de vanguardia posterior a la Segunda Guerra Mundial, que apostaba por centrarse en el elemento mínimo de la escritura: la letra. Los letistas, con Isidore Isou al frente, se caracterizan por una ingente producción teórica y especulativa, por una expansión hacia todos los géneros, incluso el cine —*Le film est déjà commencé?* (1951), de Maurice Lemaître, es una de las películas fundacionales del movimiento— y por una voluntad de transformación social y política. Es, en cierto modo, una bisagra entre las primeras y las segundas vanguardias.

Uno de los miembros iniciales del movimiento letista, François Dufrêne, fundará el ultraletismo y se convertirá en uno de los pioneros de la poesía sonora. Este género, nacido de la mano de Henri Chopin y Bernard Heidsieck, une experimentación vocal y tecnología para superar los límites del libro. Chopin, además, es el editor de la revista *OU*, una revista en papel acompañada a menudo de un disco y que constituye el primer altavoz de la poesía sonora internacional. Otros autores como Brion Gysin y Paul de Vree también destacan en este género, no muy diferente del text-sound, un género desarrollado en Suecia por músicos y poetas que utilizaban el estudio de grabación como laboratorio de experimentación. La poesía sonora, pues, favorece el cambio del libro y el papel por el disco como soporte de difusión de la poesía, así como la organización de festivales internacionales.

El movimiento más internacional de los años cincuenta y sesenta, sin embargo, será la poesía concreta, que alcanza todos los rincones del planeta gracias a su voluntad de asimilar los elementos de la comunicación moderna, de establecer un contacto directo y rápido con el lector y de hacer un retrato, a menudo crítico, de la realidad presente. El lenguaje pasa a tener también un valor estético y la disposición y la tipografía se convierten en una nueva sintaxis. El movimiento nace simultáneamente en Brasil y Europa, de la mano del grupo Noigandres (Augusto de Campos, Décio Pignatari y Haroldo de Campos) y Eugen Gomringer respectivamente. Després se le suman autores como Franz Mon, Ferdinand Kriwet, Salette Tavares, Richard Kostelanetz, Ian Hamilton Finlay, Mathias Goeritz, John Furnival y Mary Ellen Solt, entre muchos otros. El espacialismo de Pierre e Ilse Garnier, por su parte, aprofunda justamente en la idea de entender la página como espacio en el que se pueden mover las letras y el texto para encontrar nuevos significados.

Bob Cobbing
Felipe Boso
bpNichol
Ilse e Pierre Garnier
Isidore Isou
Eugen Gomringer
Henri Chopin
Augusto de Campos
Guillem Viladot
Carlo Belloli
Bernard Heidsieck
Brion Gysin
Marcel Broodthaers
Jiří Kolář
Ernest Jandl
Ian Hamilton Finlay
Franz Mon
Juan Luis Martínez
Maurice Lemaître
Nicanor Parra
Mathias Goeritz
Josef Hiršel i Bohumila Grögerová
Alain Arias-Misson
François Dufrêne
Josep Iglesias del Marquet
Dom Sylvester Houédard
José Luis Castillejo
Mary Ellen Solt
Paul de Vree
Décio Pignatari
Gil J Wolman
Eugenio Miccini
Ana Hatherly
Ferdinand Kriwet
E.M. de Melo e Castro
Luigi Tola
Fernando Millán
Jiří Valoch
Edgardo Antonio Vigo
Haroldo de Campos
Claus Bremer
Luis Pazos
Arrigo Lora-Totino
Salette Tavares
John Furnival
Elena Asins
António Aragão
Giovanna Sandri
Eduardo Scala
Amanda Berenguer
Ronaldo Azedo
Ladislav Novák
Antonio Caro
Octavio Paz
Dick Higgins
J. P. Ward
Carles Hac Mor
...

EXPOSICIÓ / EXPOSICIÓN:

Comissari / Comisario:
Eduard Escoffet
Diseny espai expositiu / Diseño espacio expositivo:
Meritxell Inaraja

Diseny gràfic / Diseño gráfico:
Todojunto
Montatge / Montaje:
L'Antiga Fusteria
Coordinació / Coordinación:
Bárbara Bayarri i María Canelles

Obras procedentes de / Obras procedentes de: Museu d'Art Contemporani de Barcelona (MACBA), Fondazione Bonotto, Archivo Lafuente, AcquaViva Archives, Arquivo Fernando Aguirre, Museu Jaume Morera, Fundació Privada Guillem Viladot, Arxiu Hac Mor Xargay, Fundació Joan Brossa i els seus personals d'Eduard Escoffet, Salette Brandão, Vicenç Altaïo, família Iglesias Colomer, Glòria Bordon & Manuel Guerrero.

Un projecte de la Fundació Joan Brossa amb el suport de / Un proyecto de la Fundación Joan Brossa con el apoyo de: Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya, Institució de les Lletres catalanes, Ajuntament de Barcelona, Diputació de Barcelona.
Amb la col·laboració de / Con la colaboración de:
Mas Blanch i Jové

IMATGES / IMÁGENES:

Cartell / Cartel.
Fabrizio Garghetti
J. Blaine, G. Fontana, J. Brossa & Sarenco
Verona, 1997

Coberta / Cubierta.
Pierre e Ilse Garnier
Poèmes Mécaniques, 1965

1. Franz Mon
Rotor, 1963
2. Salette Tavares
Aranya, 1963
3. Joan Brossa
Elegia al Che, 1978
4. Décio Pignatari
beba coca-cola, 1958
5. Eugen Gomringer
En silencio, 1954

Fundació Joan Brossa
Carrer de la Seca, 2
08003 Barcelona

+34 93 458 99 94
fundacio@fundaciojoanbrossa.cat

De dimarts a diumenge, de 16 a 21 h
De martes a domingo, de 16 a 21 h

#LaXarxaAlBosc
#AnyBrossa

1980 –
LA XARXA AL BOSC

LA XARXA AL BOSC
CA / ES
LA POESIA EXPERIMENTAL,

LA POESIA EXPERIMENTAL,

LA POESIA EXPERIMENTAL,

